

ОПАРА Н.М.

*к.с.-г.н., доцент кафедри безпека життєдіяльності
Полтавська державна аграрна академія*

БОРЩОВИК – НЕБЕЗПЕЧНА ПРИХОВАНА ЗАГРОЗА

Борщовик (*Heracleum*) – рід рослин родини Зонтичних, що нараховує приблизно 60-70 видів.

Назву латинською «*Heracleum*» дав римський вчений Пліній. Рослина має дві народні назви «Помста Сталіна», «Квіти Геракла».

Останні роки на території України поширився бур'ян, так званий борщівник Сосновського. Росте він обабіч річок, доріг, а тепер поступово перебирається і на поля, дачні ділянки.

За часів Радянського Союзу влада запровадила вирощування борщівника Сосновського як ще однієї силосної культури, ігноруючи її вивчення і рослинні властивості, ігноруючи наукові перестороги. Силос із борщівника виявився звичним, але корови, яким силос призначався, поїдаючи його, давали молоко з гірким присмаком, яке було непридатним як для людей, так і для тварин. І рослину покинули напризволяще. Це згодом стало тихою катастрофою в місцях вирощування через визрівання значної кількості насіння борщівника і значного його поширення.

Борщівник — отруйна рослина висотою до двох метрів, а то й більше. Листя і плоди борщівника багаті на ефірні масла. Дотик до рослин деяких видів цього роду може викликати подразнення та опік шкіри за рахунок того, що всі частини рослини містять фуранокумарини - речовини, що різко підвищують чутливість організму до ультрафіолетового випромінювання. Найсильніші опіки борщівник викликає, стикаючись зі шкірними покривами в ясні сонячні дні. Але, щоб отримати опік, достатньо і нетривалого та несильного опромінення сонцем ділянки шкіри, забрудненої соком рослини. Як правило, на уражених ділянках шкіри виникає опік другого ступеня (пухирі, заповнені рідиною). Час прояву опіку - від кількох годин до кількох діб. Особлива небезпека полягає в тому, що дотик до рослини перший час не дає жодних неприємних відчуттів і людина може просто не звернути на це уваги.

Після потрапляння соку на шкіру через кілька годин, рідше - через кілька днів, вона червоніє, виникають пухирці. При сильних опіках підвищується температура, з'являється нудота, на місці пухирців утворюють виразки.

При сильних опіках піднімається температура, починається лихоманка, з'являються виразки. Після лікування на їх місці залишаються темні плями. Можливі і смертельні випадки після контакту з борщівником. Особливо, якщо вражаються рот чи горло.

Борщівник також є контактним і дихальним алергеном і має сильний запах, який відчувається вже за п'ять метрів від рослини.

Може виникнути і загальна алергічна реакція, що в тяжких випадках призведе до смертельних наслідків. Особливо небезпечно, коли борщовиком вражаються обличчя, слизова рота чи горла.

Дуже часто від борщовика потерпають діти. Тому доцільно знати, як правильно надавати першу допомогу. Насамперед треба якнайшвидше змити отруту з рук та з уражених місць. Для цього найкраще використовувати воду з додаванням соди. В такому розчині кумарин - отрута, що виділяється борщовиком, розчиняється краще, аніж у чистій воді. Після цього уражене місце можна змастити лосьйоном, що містить спирт.

Перша допомога при опіку борщівником:

- захистити ділянки дотику шкіри з рослиною від сонячних променів мінімум на дві доби;
- промити уражені місця великою кількістю води з густою мильною піною;
- обробити спиртом або слабким розчином марганцівки (знежирює шкіру, чим послаблює ураження);
- обробити шкіру пантенолом або іншим за собом від опіків;
- невеликі пухирі краще не чіпати. Якщо вони продовжать збільшуватись - потрібно звернутись до лікаря, щоб він розкрив їх у стерильних умовах;
- вийняти з листа алое ложкою м'якуш і нанести на уражене місце. Протизапальні й антибактеріальні властивості алое роблять його досить ефективним засобом;
- припарка з листків звичайного садового бур'яну - подорожника, промитого та пропареного, дає протизапальний і антибактеріальний ефект;
- компрес із тканини, змоченої у холодному молоці заспокоює свербіж краще, ніж холодна вода. Хоча механізми такої дії молока поки не з'ясовані, не виключено, що активними компонентами в цьому випадку є молочні жири;
- змочений водою звичайний пакетик чаю (чорного або зеленого) і прикладений до шкіри теж полегшує свербіж, завдяки дубильній кислоті, що міститься в листі чаю;
- тепла ванна з додаванням декількох столових ложок дрібномелених вівсяних пластівців або звичайного вівсяного борошна підсушує висип і запобігає його перетворенню на пухирі, що сверблять. З ванни потрібно вибиратися обережно: намокла вівсянка дуже слизька.

Слід пам'ятати: у жодному випадку не треба розтирати уражене місце, бо так подразнююча речовина може «рознестися» по всьому тілу. До того ж, розтирання стимулює потік крові, а значить - надходження до уражених місць нових речовин, що підтримують запалення. У пральній машині при помірній температурі необхідно випрати одяг, в якому гуляли по чагарниках борщівника. Це убереже від поширювання висипу по всьому тілу. Також необхідно обполоснути водою взуття, а взуття з тканини теж варто випрати.

Зменшити свербіж і печію допоможуть холодні компреси або прикладання шматочків льоду до уражених місць, а також оцтові компреси (0,5 склянки столового оцту і 1,5 склянки води).

У подальшому, під час лікування, уражені місця змащують розчином фукорцину (1 раз на день і гелем «Феністилу» - 2 рази на день). Внутрішньо приймають курсом 5-7 днів антигістамінні препарати («Супрастин», «Тавегіл», «Цініризин»).

Щодо дітей: після надання першої медичної допомоги доцільно звернутися до фахівця, який визначить правильне лікування.

Та головне, перебуваючи на природі, треба ретельно вибирати місце відпочинку, щоб не наражати себе на небезпеку.

Боротьба з поширенням рослини:

- знищення рослин до появи насіння, бажано з викопуванням і спалюванням коренів (необхідно «квітку-шапку» скосити, намагаючись триматися якомога далі від рослини, одягнувши гумові рукавички);
- точково застосувати гербіциди загальної дії (обробити листя, що залишилося, і додатково залити розчин препарату в порожнисту трубку стебла). Норма витрати рідини - 120 мл на 10 л води.

Знайдіть офіційне джерело і роздивіться, як виглядають борщівник, вовче лико, болиголов плямистий, анемона, простріл луговий, чистотіл. До всіх цих рослин можлива підвищена чутливість.

Дотримуйтеся простіших правил безпеки: збираючись на прогулянку в ліс або поле, де можуть рости отруйні рослини, надягайте штани й сорочку з довгими рукавами.